

DYMLINGEN

ISSN 2003-9204

Nr 3-4 2023 Årg 36

**500-årsresan fortsätter
Barva hembygdsförening 100 år
Sörmlandsleden 50 år
Det är viktigt att skriva om
hembygden**

Dymlingens framtid

Under våren och sommaren växte sig den tydliga bilden av att Sommar i Hembygden har passerat sitt bäst-föredatum. Både intresset att bidra med innehåll och att själva dela ut den är generellt litet och krympande. Många gör det "för förbundets skull" Även turistbyråerna rapporterar att efterfrågan i stort sett upphört. (Alla turistbyråer tar inte längre emot tryckt material.)

Här ser Södermanlands hembygdsförbund att tiden för hembygds-konsulenterna bättre skulle kunna användas till att stötta hembygdsföreningarna i att använda kalendarier i Hembygd.se, kommunernas kalendarier och lära sig mer om hur sociala media går att nyttja.

Sommar i Hembygden kostade i år 40 000 kr bara i tryck och distribution. Därtill kommer sedan allt arbete som görs för att skapa tidningen och att dela den på andra sätt.

Andra regionala periodiska tryck

Vad gäller Dymlingen i övrigt då? En snabb omvärldsspaning visar att Stockholms läns hembygdsförbunds tidning *Ledungen* är nedlagd för att den kostat för mycket. Sveriges Hembygdsförbunds *Bygd och Natur* är tryckt för sista gången. Hur den kommer att se ut vet vi ännu inte, men ett utvecklingsarbete är på gång. Östergötlands hembygdsförbund har gett ut sin tidning som PDF i många år nu. Där fick medlemmarna välja mellan en avgiftshöjning och en digital tidning. I Skåne ersattes tidningen delvis av ett nyhetsbrev för ganska många år sedan. I Kalmar är det den tryckta tidningen *Stenmuren* som är förbundets nyhetsbrev. Den är värd varenda krona, säger deras ordförande med eftertryck. Uppläggen och synsätten är många.

Vilken väg ska vi i Sörmland gå? Inför höstmötet den 18 november har styrelsen budgeterat för ett tryckt nummer av Dymlingen 2024. Hur ska Södermanlands hembygdsförbunds kommunikation med medlemmarna se ut framöver? Vad borde Dymlingen vara och vad skulle den kunna vara? Ska den ens vara?

Hur gör vi nu?

Tidningarna finns redan på hembygd.se/sodermanland. Ska tidningen fortsätta komma ut som PDF? Ska vi jobba mer med att sprida de lokala föreningarnas lokal- och kulturhistoriska texter på hemsidan och på sociala media? Finns det andra idéer? Eller ska Dymlingen helt enkelt gå till historien?

Vi samlas för höstmöte den 18 november i Näshulta med bland annat Dymlingens framtid på dagordningen. Kom och delta i samtalet!

STYRELSEN I SÖDERMANLANDS
HEMBYGDSFÖRBUND

- En enkät är planerad från Sveriges Hembygdsförbund till de lokala föreningarna rörande ett gemensamt medlemssystem. Svarstiden kommer troligen vara ganska kort. Snälla se till att enkäten når rätt person i er förening. Alltså den som idag sköter ert medlemsregister/medlemssystem. Ska detta projekt ha en chans måste vi få era behov klart för oss.

- I verksamhetsplanen kan ni läsa om Sörmländska bygdeträkter, Hembygdens helg 2025, nya funktionärs-träffar, samlingsförvaltning och en massa andra idéer.

Innehåll

Dymlingens framtid	2
Ta grepp om berättandets utmaningar	3
Sveriges Hembygdsförbunds hedersutmärkelse till Leif Jacobsson	4
Första medlemsmötet blev en succé	4
Esbjörn Blåpannas gille	5
Det är viktigt att skriva om hembygden	6
Barva hembygdsförening 100 år	7
1000 km av natur- och kulturlandskap	8
Wikipedia	9
Harpsund	10
Den årliga höstmarknaden	11
500 års-resan fortsatte hela sommaren	12
Vilken oreda det blev	14
6 juni - Från Svenska flaggans dag till nationaldag	14
På mitt sätt sett- Statistik och pension	15
Vinterns kurser och träffar	16

DYMLINGEN NR 3-4 2023 Årgång 36

Södermanlands hembygdsförbund

Redaktör Jennie Fornedal
Ansvarig utgivare Sigyn Björk

Manusstopp till nr 1/2024, den 1 februari 2024.

Bilden på framsidan är från sommarens utställning i Stallarholmen med tema *Gustav Vasas gårdar* som en del av 500-årsresan. Foto Eva Lundberg Gustavsson.

Upplaga 1300 ex
Linderoths Tryckeri, Vingåker,
oktober 2023
ISSN 2003-9204

Dymlingen distribueras till prenumeranter och styrelseledamöter i hembygdsföreningarna i Södermanlands län samt till anslutna föreningar i grannlän.

Ta grepp om berättandets utmaningar

I våras deltog en grupp hembygdsfolk i kursen "Från digitisering till digitalisering" på Sörmlands museum. Vi pratade om praktiska tips och trix i digitaliseringsprocessen. Alltså när något görs digitalt, ex fotos eller skannas. När vi kom till digitaliseringsprocessen, alltså tillgängliggörandet av digitalt material, pratade vi om vikten av att vara tydlig med vad andra kan och inte kan göra med vårt material.

Vi började här och nu med våra egna bilder. Vad vill vi med vår bild, varför publicerar vi? Om vi är tydliga med hur andra får använda våra bilder, texter och utställningar underlättar vi i arbetet för fler att berätta om det som intresserar oss.

Licensiering på hembygd.se

På Hembygd.se uppmanas vi att uppge hur andra får använda de bilder vi publicerar. Att licensiera ett verk under Creative Commons handlar om att ta ställning till ett antal villkor. I rutan här intill finns de presenterade.

Tänk på att den ideella upphovsrätten alltid finns kvar. Den försvinner inte. Aldrig någonsin. Inte ens om man ger andra fria händer att använda bilden utan att be om lov.

Vem där?

Den andra utmaningen rör GDPR, personuppgiftshanteringen. Den går att tolka och hantera på olika sätt. Den 23 januari börjar vi med att höra hur andra tänker. Hur resonerar man och hur löser man sedan problemen? Stockholms stadsmuseum, Sveriges museum för förintelsen, Riksarkivet och Sörmlands museum deltar i samtalen.

Vi har generellt funderat över medlems- och sändlistor och vem som är på bilden medan vi varit överens om att det är jobbigt för oss med GDPR. Nu är det dags att ta reda på vad det faktiskt är, innebär och kan bidra med för oss i vårt arbete med samlingarna. Vi ser framemot en spännande, givande dag som ska ge ny energi för vidare arbete.

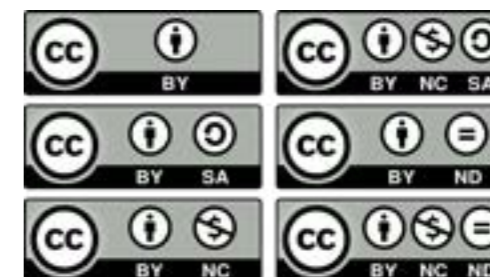
JENNIE FORNEDAL

Kulturarsforum tisdagen den 23 januari 2024. Vad får jag berätta om dig? Om GDPR och immateriella rättigheter i praktiken (Se sista sidan)

En dag för erfarenheter, samtal och problemlösning bland människor som alla samlar och alla vill berätta om det man samlar. Vare sig det är bilder, arkiv, föremål eller årsskrifter.

Licensiera dina bilder med Creative Commons

Creative Commons består av fyra villkor som kan kombineras för utgöra olika licenser. Villkoren är:

Erkännande (Attribution), förkortas: by

Villkoret innebär att upphovspersonen ska erkännas, det vill säga namnges, i samband med att verket används, sprids och/eller bearbetas. Villkoret erkännande följer med alla Creative Commons-licenserna.

Icke kommersiell (Non-Commercial), förkortas: nc

Villkoret innebär att du inte tillåter kommersiell användning av verket.

Verk som ligger under villkoret icke-kommersiell får endast användas för icke-kommersiella syften.

Inga bearbetningar (No Derivative Works), förkortas: nd

Villkoret innebär att du inte låter någon bearbeta, förändra eller remixa ditt verk.

Dela lika (Share Alike), förkortas: sa

Villkoret innebär att du tillåter att andra bearbetar eller bygger vidare på ditt verk, det får andra göra med alla CC-licenser om inte ovan nämnda Inga bearbetningar används. Skillnaden är att om den som har bearbetat verket vill sprida bearbetningen vidare måste de göra det under samma licens.

Villkoren ovan kombineras för att ge den licens du önskar. De sex variationerna i bilden ovan motsvarar de kombinationer som används även på Hembygd.se. Informationen ovan kommer från Creative Commons Sverige.

Södermanlands hembygdsförbunds kansli

Jennie Fornedal, hembygds-konsulent
Adress Tolagsg 6, 611 31 Nyköping
Tel 073-140 33 75
E-post dymlingen@live.se

Bankgiro 619-1928
Swisha till 123 483 72 33
Hemsida
www.hembygd.se/sodermanland

Sveriges Hembygdsförbunds hedersutmärkelse till Leif Jacobsson

I samband med riksstämman i Halmstad i maj i år mottog Leif Jacobsson riksförbundets plakett för rik gärning i hembygdsvårdens tjänst. På bilden har han just mottagit utmärkelsen från förbundsordförande Anna-Karin Andersson. I södermanlands hembygdsförbunds motivering kan man läsa

Med sörmlänningarna i fokus har Leif Jacobsson underbållit, entusiasmerat och bildat både folk i hembygden och tillresta turister under många årtionden.

Hans förmåga att se möjligheter har bidragit till att utveckla både det nationella, regionala och lokala sörmländska hembygdsarbetet på ett långsiktigt och smart sätt. Leifs unika förmåga att själv följa utvecklingen och att stimulera hembygdsrörelsens fortsatta utveckling under 50 år av engagemang gör honom till ett unikt undantag från principen om att sitta för länge på posten.

Leif är i samma person idésprutan, företrädaren för hembygdsrörelsen och verkställaren som praktiskt är med och genomför.

Första medlemsmötet blev en succé

En kväll i september bjöd Västra Vingåkers hembygdsförening in till medlemskväll. Föreningen är en med många regelbundna verksamheter men som just nu står inför något av nystart, på mer än en front.

Hembygdsgården ligger i Viala, en by utmed väg 52 mot Katrineholm. De två magasinerna vid kyrkan är fyllda av föremål och föreningslokaler Takåsen innehåller föreningens omfattande arkiv och har öppet varje vecka. Samtidigt utvecklas just nu nya idéer i föreningen. Tydligast är arbete med natur och miljö som man fått Leaderbidrag för att utveckla. Föreningen har under sommaren startat en ny hemsida på hembygd.se och nu är det stadgarna som är näst i tur att få sig en genomgång. Det är som ni hör energi i föreningen.

Hembygdskonsulenten är inbjuden för att prata om Heimbygda-metoden och varför det är en bra väg framåt i alla föreningar som vill se utveckling och glädje i arbetet. En stund vigs åt samtal om varför man är med i hembygdsföreningen. Vad som är viktigt

i verksamheten, vad som saknas och naturligtvis vad man själv skulle vilja bidra med.

Hembygdsföreningen är viktig

Medlemmarna som dyker upp denna kväll, ett tiotal förutom styrelsen, har ett tydligt intresse av föreningen och dess verksamhet. De är intresserade både av det föreningen redan gör och har i många fall egna intressen rörande händelser, personer och platser i hembygden. Hembygdsföreningen gör skillnad och har en plats i många hjärta. Samtalet som avrundar kvällen, där alla idéer sammanställs är spännande och givande. Föreningen har plötsligt en trädgårdsgrupp. Tankar finns om att leta fram vilka som bodde i husen på hembygdsgården. Vad stod där i rummen innan hembygdsföreningen flyttade in manne?

Konsulenten åker hem i sommarkvällen och när hembygdsgårdsskylten passerar är det en riktigt fin känsla. Tänk om vi kunde fylla våra hus och bodar med berättelserna om

människorna som bodde där, om de som använde föremålen. Tänk om vi pratar med medlemmarna utanför styrelsen om vad de vill vara med och göra och sedan öppnar för dem. Ni vet så där så att fler än styrelsen jobbar åt föreningen. Tänk om det kanske trots allt inte är så överjordiskt svårt som vi ofta tror. Tänk om man bara behöver fråga.

TEXT JENNIE FORNEDAL,
BILD ANNA AVERHEIM OSMARK

Esbjörn Blåpannas gille vaknar ur sin törnrosasömn

Det var en härlig sommarkväll i augusti som hembygdsförbundets ordförande och konsulent bjöds in till idémöte på Kaplansgården vid Tumbo kyrka. Föreningen Esbjörn Blåpannas gille har varit vilade sedan november 2015. Nu finns en grupp personer som vill starta upp ny verksamhet i föreningens namn. När Hans Eriksson och Jennie Fornedal kom till Kaplansgården satt gruppen som fram till den dag utgjort grunden för nystarten och samtalade om de utmaningar som finns för dem just nu. Det visar sig att när en förening ska väckas ur sin törnrosasömn så uppstår en annan typ av utmaningar än om man startar en ny förening. Att förstå vad som finns kvar av den gamla föreningen, vilka beslut som fattades vid det sista mötet och vad som hände sedan. Att reda ut vilka tillgångar och möjligheter man har och vad som gäller nu är inte helt enkelt.

Tre hembygdsentusiaster får ordet

Kvällen lockade ungefär 15 personer som fick lyssna på tre hembygdsentusiasternas berättelser om platsen och dess forntida mysterier och om den historiska personen Esbjörn Blåpanna

Först presenterades vi för teorin att man här bedrev internationell handel i en utsträckning som helt gått forskarna förbi. Detta för att katolska kyrkan efter Lindisfarne målade bilden av de nordiska hedningarna som obegåvade barbarer så framgångsrikt att möjligheten till fler internationella affärscentra runt Mälaren än Birka inte ens föresvävat arkeologer och historiker.

Efter detta följde Robert Gustavsson med klargörandet att här ikring finns inte alls några typiska gravfält. Det är ett ovanligt stort gravfält. Var detta platsen för en nekropol kanske? En plats där det var viktigt att bli begravd. Men varifrån kom i så fall de döda? Eller var det ytterligare ett Birka som huserade här? En sådan ort torde i så fall vara av ungefär halva Birkas

storlek. Vid denna tid fanns en skyddad segelad in från Mälaren, men denna är i dag torrlagd till följd av landhöjningen. Gustavsson presenterade fler teorier som han menar behöver mer forskning och fler granskande ögon. "Vi behöver en hembygdsförening!" var budskapet konsulenten hörde.

Här lyfter en av åhörarna frågan: Behöver vildsvinen tillstånd att flytta sten i gravsättningarna?

Nu är stämningen hög. Flera uppslag till vidare hembygdsforskning är ventilerade och intresset är stort i den samlade gruppen.

Vem var Esbjörn Blåpanna?

Varför just Esbjörn Blåpannas gille då? Det presenteras för oss med hjälp av litteratur som tidigare utgetts av föreningen. Väpnaren Esbjörn Blåpanna levde 1360-1438 och är alltså en historisk person från just denna plats.

Esbjörn föddes troligen i Tumbo i en familj som hörde till lågfrälset. Han kom att samla många gårdar under sig och ägde vid sin död, gårdar i sex landskap. Sättegården, alltså gården han faktiskt bodde på, var Österby i Tumbo. I samtidigt stridigheter stod han på Folkungarnas sida vilket ledde till att han fängslades en tid. Blåpanna

fick i och med Nyköpings recess tillbaka några gårdar som tidigare förlo-rats och var en av de som skrev under dess ratificering. Vid sin död var han och hustrun barnlösa.

Årsmöte är avklarat, gillet är åter aktivt

Den 3 oktober samlades föreningens medlemmar för ett första årsmöte för att formellt återstarta föreningen Esbjörn Blåpannas gille, vars verksamhetsområde utgör de två socknarna Tumbo och Råby Rekarne snubblande nära gränsen till Västmanland med Kvicksund inom sitt område. Nästa år är det 50 år sedan föreningen först bildades och den utgör nu åter en av de sörmländska hembygdsföreningarna. Närmare bestämt den sextionionde föreningen.

En av frågorna som arbetsgruppen diskuterade, när vi kom dit i augusti, gällde stadgarna. Ska de behålla sina gamla stadgar där en hel paragraf utgör de fyra skålar man vid möten skall göra å Esbjörn Blåpannas minne till bland andra Vrå fru och Kristi lekamen? Konsulenten tycker ju att det är ett kulturarv i sig.

Nu önskar vi den nygamla föreningen lycka till i sin uppstart. En skål för lycka och framgång är på sin plats.

JENNIE FORNEDAL

Det är viktigt att skriva om hembygden

SVT gör en storsatsning på Sveriges historia under hösten 2023. I detta sammanhang tyckte Högsjö Kulturmiljöförening att det var lämpligt att ge ut en historisk tillbakablick av ett högst aktuellt ämne, nämligen soldatlivet. Man kan se detta som bakgrund till det soldatliv som är aktuellt idag och dra paralleller med bl.a. kriget i Ukraina, det ökande intresset för Hemvärnet mm.

Varje ort, stor som liten, har sin historia. Mycket faller i glömska eller försvinner av olika anledningar, så gör som vi i Högsjö Kulturmiljöförening, skriv och dokumentera medan någon kan förmedla. Det behöver inte vara så märkvärdigt eller omständligt. Det viktigaste är att det kommer på pränt eller dokumenteras på annat sätt.

Sju tematiska böcker

Högsjö Kulturmiljöförening har producerat en ny bok varje år de senaste sju åren. Alla böcker har lokal anknytning. Första boken bar titeln "Glimtar". Korta små notiser där kan man läsa om personer med en intressant historia, platser och byggnader som spelat roll i bygdens historia, om ortens järnbruksperiod och hur textilindustrin växte fram.

Nästa utgåva handlade om "Folk och boningar". Ett axplock av människor och deras liv i torpställena på landsbygden runt Högsjö. Bland innehållet hittar man en beskrivning av två torpare som bytte bostad med varan-

dra eller hur det var för Ingrid i Trögbol när hon hämtade malm med häst och vagn från Bergslagen och många andra människoröden.

Musiken på bruksorten

"Musiklivet i en bruksort" är tredje bokens titel. Här får vi en inblick i vilkens sorts musik folk lyssnade till längre tillbaka. Eftersom Högsjö är en bruksort hörde det till att bruket skulle ha en mässingssextett. I slutet av 1800-talet hördes de första klingande tonerna från en sådan i Högsjö. Den utvecklades med tiden till en blåsorkester. Inte bara blåsmusik förekom på orten. Det var körverksamhet, stråkorkestrar, religiösa strängmusikgrupper, underhållningsorkestrar med blandade instrument, blockflöjtsensambler m.m. På senare tid bildades ett antal rock och jazzband.

Den fjärde boken handlar om "Högsjö Bruk 1637 – 1874". En beskrivning om ett järnbruks uppgång och fall. Eftersom det inte finns så mycket rester kvar från järnbruksepoeken så är det intressant för innevanarna på orten att få en inblick hur det var då det begav sig.

Boken om "Lilla Sjögetorps slott" blev en succé. Ett "Törnrosaslott" som var inflyttningsklart 1901, beboddes till 1935, stod öde till 1975 då det brändes ner. Under ödetiden var det formligen folkvandring till slottet och många

människor är intresserade att få veta så mycket som möjligt om byggnaden och den mytomspunna Märta von Aken som byggde och ägde slottet.

"Hus med historia" dokumenterar många hus i Högsjö med en fascinerande historia. Med kartan som finns i boken kan man göra en vandring genom Högsjö samhälle och läsa om de beskrivna husens historia. Några av de som bebodde lägenheterna eller fastigheterna får man stifta bekantskap med. Förutom människoboningar beskrivs också andra typer av hus såsom jordkällare, badplats, fryshus och tvättstugan mm.

Årets utgåva "Tjängt väl. Om Högsjö's indelta soldater" beskriver soldaten i allmänhet, hans liv i fred, exercis, krig och avskedad åldring eller oförmögen till krigstjänst. Boken ger en inblick i soldaternas existens från 1682 till 1901. Ungefär en kvarts miljon svenska män var soldater under denna tid. Många människor har någon förfader som var en av dessa. I andra halvan av boken redogörs för alla de soldater som hörde till Högsjörotarna av Vingåkers kompani under hela indelningsverkets tid. Rotarnas soldattorp finns också avbildade. **KARIN ANDERSSON**

Barva hembygdsförening 100 år

I år firar Barva hembygdsförening 100 år, föreningen bildades 1923. Den som var drivande för föreningens bildande var Karl Axelsson, folkskollärare i Prostökna skola.

På hösten 1922 tog några folkbildningsintresserade personer kontakt med Södermanlands föreläsningsförbund. Det hölls en startföreläsning den 19 januari 1923 i Prostökna skola över ämnet: Södermanland.

Ett 60-tal personer kom och man beslöt bilda Barva föreläsninganstalt efter föreläsningen. Styrelsen för föreläsninganstalten ansåg inte att det var lämpligt skulle syssla med basarer och dylikt. Då fattades beslutet om att bilda Barva hembygdsförening.

Årsmöte den 25 juni

Protokoll fört vid Barva hembygdsförening första årsmöte den 25 juni 1923.

Följande av Barva föreläsninganstalt föreslagna stadgar godkändes.

Stadgar för Barva hembygdsförening 1923

- §1 Föreningens ändamål är att
- 1:a verka för fostran till och bevarandet av kärleken till hem och hembygd genom anordnandet av hörför lämpliga folk- och ungdomsfester och
 - 2:a ekonomiskt understödja föreläsningens verksamhet i orten.
- §2 Medlem av föreningen är varje medlem i Barva föreläsninganstalt.
- §3 Föreningens styrelse utgöres av ledamöter i föreläsninganstaltens styrelse.
- §4 Räkenskaperna granskas av föreläsninganstaltens revisorer.
- §5 Årsmötet hålles omedelbart efter föreläsningens (alltså föreläsninganstaltens) årsmöte.
- §6 Extra föreningsmöte hålles, då styrelsen anser det nödigt.

Bilderna av hembygdsmuseet och arbetet med detsamma är lånade av Barva hembygdsförening

§7 Ändring av eller tillägg till dessa stadgar kunna endast avgöras vid årsmötet, varvid för antagandet fordras en pluralitet av minst två tredjedelar av avgivna röster.

§8 Av de från hembygdsfesten d 16 o 17 juni inlutna medlen, som överläts på föreningen anslogs kr 250 till Barva föreläsninganstalts verksamhet.

§9 Att justera detta protokoll valdes hr TH Nilsson och K Axelsson.

Dag som ovan Eric V. Smith.

250 kr år 1923 (årsmedeltal) motsvarar 6 602 kr 2013

Hembygdsmuseum

På årsmötet 1988 kom förslaget om ett hembygdsmuseum upp. Det debatterades och beslut togs att en kommitté skulle bildas för att bygga upp museet. Kontakt togs med Ulric Celsing som skänkte ett gammalt militärförråd från Säby. Museet stort klart och invigdes den 30 maj 1992 vid Barva bygdegård.

På somrarna har vi öppet på museet på lördagar mellan 11-15. Vi har också öppet vid arrangemang vid Barva bygdegård och gruppvisning vid förfrågningar.

CLAES ÄRLANDSSON, ORDFÖRANDE

Självriskcheck värde 10 500 kronor? Ja, tack!

Gå vår webbkurs om att förebygga brand, vatten och inbrott så belönas ni med just detta.
Besök sakerforeningsgard.se >>

Sörmlandsledens 50-åriga historia

1000 km av natur- och kulturlandskap

Få har väl missat att Sörmlandsleden fyller 50 år i år. Vi var nyfikna och ville veta mer om denna förening som lockar sörmlänningar och besökare att vandra i det sörmländska landskapet. Jag pratade med Emma Öberg på föreningens kansli. Hon berättade att de under hela året genomför aktiviteter på etapperna. Det kan vara vandringar med guide där man får möjlighet att lära sig något under vandringen. Ibland är det en mer social aktivitet där man helt enkelt bara vandrar i grupp och har trevligt tillsammans. Det man firar är att det är 50 år sedan den första etappen invigdes. Sörmlandsleden hade sin jubileumsdag vid just denna etapp vid Anhammar den 27 maj

Vi pratar om Tuna hembygdsförenings skyltprogram utmed en av etapperna. Emma menar att det är ett bra exempel på hur man kan jobba med att utveckla upplevelsen för vandrarna. Det finns många sådana typer av information i etapperna runt om i landskapet. Många uppskattar att få lära sig något mer. 1000 km av natur och kultur är vårt motto, delar ut hon stolt. Nedan följer en förkortad version av Karin Reibrings text om Sörmlandsleden historia. Karins text finns i sin helhet på www.sormlandsleden.se/om-foreningen

JENNIE FORNEDAL

Redan 1956 lämnar Kurt Kjellgren, Gnesta, in förslag om en lågländsled till riksorganisationen Skid- och Friluftsförbundet. Det skulle alltså dröja till 1973 innan den första etappen invigs.

1966 väcks idén om en vandringsled i landskapet Södermanland inom Friluftsförbundet. Ambitionen är en 40 mil lång slinga genom Sörmland. Arbetsnamn är Sörmlandsleden. 1970 får Sörmlandsleden tillstånd att anlägga en demonstrationssträcka vid Anhammars säteri. Friluftsförbundet i Sörmland åtar sig att stå som officiell huvudman för leden (1971), vilket innebär att leden är en del av Friluftsförbundets Sörmlandsdistrikt. Första etappen in-

vigs vid Anhammar hos Anders och Elisabeth von Stockenström 1973. Två år senare är en sträcka på 50 mil färdig. Leden går från Björkhagen till Nyköping via Södertälje, Järna, Anhammar, Malmköping, Hälleforsnäs, Katrineholm och Stavsjö. Samma år trycks boken "Sörmlandsleden – en vandringsguide", med Gunnar Löwgren och Bjarne Helin som redaktörer. Leden får en hel del uppmärksamhet och utses 1977 av Södermanlands Nyheter ledarsida till "landskapets flaggskepp".

Förening sedan 1980

1980 blir Sörmlandsleden en egen förening. Medlemmar är de som arbetar

aktivt för leden. Föreningen skaffar en kontorslokal i Oxelösund. 1988 färdigställs de sista etapperna, som knyter ihop huvudledens etapp 62 med etapp 7 vid Lida.

Sörmlandsledens skötsel har hela tiden byggts på ideellt arbete. Beredningslag i kommunerna hjälper många gånger till med reparationer och nyanläggningar. 1990-talet är ett årtionde då många av Sörmlandsledens vindskydd byggs. En handikappanpassad slinga, Bruksdammen runt, invigs i Hälleforsnäs 1997. Samma år påbörjas en museislinga vid Staksundskorset i Katrineholms kommun. Gruvleden är en 16 km lång vandringsled i Tunaberg med gruvhistorisk inriktning. Den är klar 1999 och invigs tillsammans med utsiktstornet Kungstorp mellan Nävekvarn och Kärrgruvan.

Nytt medlemskap och nya utmaningar

2003 blir Sörmlandsleden en förening öppen för alla. 2005 passerar medlemsantalet 1.000. Antalet etapper fortsätter att växa. Den numera populära slingan runt Nävsjön invigs 2000. Året därpå invigs Skogsbytorner på Vensbrinksberget, en mil norr om Stavsjö. Det

Texten fortsätter på nästa sida

Wikipedia – googlarens väg till din hembygd

Den som googlar på hembygdsföreningen landar på hembygd.se, och googlar man gårdar och torp hamnar man också där. Hembygd.se är så stort att kansliet på Södermanlands hembygdsförbund regelbundet får förfrågningar om att hyra Valla medborgarhus och i somras fick vi en felanmälan på toalettterna vid Aspens rastplats. Vi är större än både kommuner och myndigheter.

Men!

Den som googlar på något som finns på Wikipedia kommer att få Wikipedia som sin första träff. Varje gång. Vi ser på Sörmlands museums statistik vilket otrolig skillnad deras närvaro på Wikipedia gör när det handlar om att nå ut med sitt material. Det finns en poäng i att finnas där folk letar.

I september var hembygdsförbundet med i kampanjen "Wiki loves monuments" tillsammans med Sörmlands museum, länets biblioteksutvecklare och stadsbiblioteken i Nyköping och Strängnäs. Hembygdsföreningarnas intresse var iskallt.

Gamla föreställningar lever kvar

I förbundsstyrelsen uttryckte någon att "Det finns så många fel på Wiki-

pedia". Det finns definitivt fel på Wikipedia, frågan är väl om det verkligen är fler än i andra uppslagsverk. Det som gör Wikipedia så bra är ju att till skillnad från information i en tryckt bok, så kan du som läser utan större problem åtgärda felet du hittar. Om du har en källa för ditt påstående förstås. Man kan inte påstå något utan belegg på Wikipedi.

Hembygdskonsulten deltog på träffarna och nu finns det bilder av fler fornlämningar och fler arbetslivsmuseer i Sörmland på Wikimedia Commons. Tre nya artiklar om Sörmländska runinskrifter är på plats på Wikipedia och ett konstaterande att det saknas väldigt många hembygdsgårdar och byggedräkter i listorna över dessa. Här har vi jobb att göra.

Hur går vi vidare?

På hembygd.se finns möjligheten att länka till Wikipedia-artiklar för att skapa bakgrund och bygga generell kunskap. Bara 60 sådana kopplingar är gjorda av föreningar i Sörmland. Det finns ett intresse från biblioteken att utveckla

Södermanlands runinskrifter Sköldinge 140:1

Signum	S5 Sb1965;22
RAÄ-nr	Sköldinge 140:1 ♂
Område	Södermanland
Placering	Stora Kölista, Sköldinge socken
Koordinater	59.02199°N 16.39503°Ö

I artikeln om stenen ovan är hembygd.se en av källorna I detta fall är även Sörmlandsbygden med som källa vid sidan av Fornsök. På en plats där många arbetar tillsammans är formen hårt styrd, precis som på hembygd.se. Det gör det ganska enkelt att komma igång.

samarbetet kring tillgängliggörande av årsskrifternas artiklar och skapandet av nytt Wiki-material. Tillsammans med våra bibliotek kan vi komma igång och börja lära oss mer - om ni vill. Vi behöver veta vad ni vill, hur ni tänker, innan vi gör mer. JENNIE FORNEDAL

Fortsättning från föregående sida

12 meter höga tornet ligger 123 meter över havet och är Sörmlands högsta punkt. 2002 införs diplom till personer som vandrat hela huvudleden.

2005 härjar stormen Gudrun och orsakar stora problem även på Sörmlandsleden. Mycket arbete krävs för att återställa leden. Samma år brinner vindskyddet vid Svartsjön (etapp 35) ner, men byggs upp igen. Vid Häggsjön, nordost om Katrineholm, råder stora problem med myror vid vindskyddet. Försök görs att flytta myrstacken, men detta resulterar i två nya myrstackar på samma plats. Istället flyttas hela vindskyddet 15-20 meter (2006).

2008 är ledens längd cirka hundra mil inklusive anslutningar, avstickare och rundslingar.

28 000 i Facebookgruppen

Två privatpersoner, Anneli Johansson och Magnus Länholm i Järna, startar Facebook-gruppen Sörmlandsleden 2010. 2023 har gruppen 28 000 medlemmar.

Att veta hur många som använder Sörmlandsleden är omöjligt. Men räknaren vid Nävsjön kan berätta att 2 676 vandrare passerat under knappt 5 månader (maj-oktober 2013).

2020-talet Coronapandemin får medlemsantalet att skjuta i höjden och hösten 2021 passerar 10 000 medlemmar. Vid nyår 2022/2023 har antalet sjunkit till 7 925. Granbarkborren förstör stora områden och leden behöver bitvis dras om av säkerhetsskäl.

Sörmlandsledens etappkartor är endast tillgängliga för medlemmar och frågan om att släppa kartorna fria väcks då och då. Samtidigt är medlemsavgifterna en mycket stor del av föreningens intäkter.

Vilken är Sörmlandsledens populäraste etapp? Gästboksstatistik från 2020 gör Nävsjön runt till vinnare, tätt följd av Skogsbytorner med Skogsbytorner, därefter Fjällmossen och på fjärde plats etappen på Arnöhalvön. Alla är rundslingar.

KARIN REIBRING

Harpsund - Den sittande statsministerns hedersbostad

I oktober 2022 hade Södermanlands hembygdsförbund den årliga ordförandekonferensen i Mellösa. Hans Andersson, som är hembygdsföreningens ordförande, berättade att den sittande statsministern nästan alltid är medlem i Mellösa hembygdsförening eftersom stora delar av en statsministers sommar spenderas på Harpsund. Några månader senare fick presidenten sitta i Flen och vänta på Hans Eriksson som hade försökt sig på att passera Harpsund och dramatiskt fått klart för sig att den franske presidenten var på besök. Under sommaren stod hembygdskonsulenter hemma i trädgården och bukade under stora helikoptrar i samband med Ukrainas president Zelenskys besök i Sverige, Sörmland, Mellösa, Harpsund. Vad är det där för ställe egentligen?

Harpsunds historia går tillbaka till 1300-talet, men här börjar den 1952 när gården donerades av Carl August Wicander till svenska staten "att användas som hedersbostad för Sveriges vid varje tid fungerande statsminister (regeringschef)". I donationen ingick, förutom gården, "befintliga yttre och inre inventarier och lager samt konstsamlingar ävensom ett kapital av trehundra tusen kronor".

När statsminister Tage Erlander efter Wicanders död i slutet av december 1952 fick kännedom om donationen försökte han på alla sätt avstyra det hela. Statsrådet Gunnar Sträng sa: "Ta inte emot herrgården som nådegåva från storfinansen". Finansminister Per Edvin Sköld var emellertid förespråkare för att man skulle ta emot gåvan. Efter mycken vända och många sammanträden beslöt man att ta emot donationen.

Motvilligt började Erlander utnyttja sin rekreationsbostad. Även hans fru Aina var först tveksam till att bo i en stor herrgård. Hon sa att hon hellre ville bo i det ensligt belägna torpet Lövsätter i stället för i huvudbyggnaden

Internationell mötesplats

Efter en kort tid visade det sig att både Erlander och hans familj trivdes mycket bra på Harpsund. Snart började herrgården användas till alla möjliga möten, konferenser, regeringssammanträden, träffar med journalister, inbjudna gäster från Sverige och utlandet och statsbesök.

Jag kan inte låta bli att berätta om en unik dag på Harpsund den 1 juli 1964. Den franske premiärministern Georges Pompidous med följe var på statsbesök och samtidigt hade, som statsministerns gäst, skådespelaren

I Mellösa hembygdsförenings årsskrift 2021 kan man läsa: Harpsund - om Erlander, fiske, bilar och Hedsjön av Lennart Cederberg. Här är hans text kraftigt förkortad.

Till vänster ser vi ett vykort av Harpsund från sjösidan med den besömda ekan i förgrunden. Stadsministrarna verkar generellt gilla att spendera sin tid på denna herrgård under somrarna.

På nästa sida ser vi Nikita Chrusjtjov ro Tage Erlander och en tolk i ekan. Den sörmländska landsbygden är uppskattad värden över!

Ingrid Bergman inbjudits. Vid den gemensamma middagen överlämnades Vasaorden till Ingrid Bergman

"... som bevis på de tjänster hon gjort Sverige och det svenska namnet..."

Det var en röd Ingrid Bergman som tog emot utmärkelsen." (SvD 10 juli 1964.)

Chrusjtjov och ekan

Vi till ären komna minns naturligtvis Nikita Chrusjtjovs besök på Harpsund år 1964 då hans följe åkte i stora svarta bilar från huvudstaden, genom Sörmland och genom Flen, där stora skaror samlats på gatorna för att få en glimt av den omtalade Sovjetledaren, och vidare ut till Harpsund. Statsbesöken var mycket vanliga från slutet av 1950- och under 1960-talet.

Tidigt blev Harpsund ett mål för söndagsutflykter. En söndag räknade statsministern själv till 160 bilar och tre bussar. (SvD 26 augusti 1953). Flera bussbolag i huvudstaden körde utflyktsturer till Harpsund och Sörmland. Europa-Express hade en annons den 16 maj 1956 införd i Svenska Dagbladet: "Turistbuss till Harpsund, Julita skans, Eskilstuna och Strängnäs, 24 kronor inklusive entréer och Skansenkaffe."

fortsätter på nästa sida

Den årliga höstmarknaden i Jäder

Den 2 september var det dags för den årliga höstmarknaden vid Jäders kyrka och kyrkstallar. Cirka 15 lokala försäljare sålde allt ifrån nybakat bröd, honung, träartiklar, hemvävda löpare och potatis med mera. Dessutom såldes korv och fika med hembakat bröd i stora mängder till glada besökare.

Vi fick njuta av musik under hela marknaden. Kyrkan och utställningen om Axel Oxenstierna var öppen för marknadsbesökare. Arrangör för marknaden var Kjula-Jäders hembygdsförening

TEXT OCH BILDER ANNICA BERGLAND

Fortsättning från föregående sida

Ett minne

Jag har ett personligt minne av Hedsjön från sommaren 1969. Under en kort tid arbetade jag då på tidningen Folkets lokalredaktion i Katrineholm tillsammans med kollegan Lasse Hellerstedt. Det var söndag, vi var lediga och vi var ute och åkte på upptäcktsfärd med min gamla folkvagn. Vi besökte bland annat Harpsund och jag körde därfter in på skogsvägarna norr om gården (då fanns ännu inga bommar med lös). Det var en mycket varm sommardag och plötsligt fick vi syn på en idyllisk liten sjö och bestämde oss för att ta ett svalskande dopp. Vi klädde av oss och tog oss igenom det smala vassbältet ut till öppet vatten och simmade iväg.

Utan att vi först märkt något fick vi oväntat syn på en liten eka som närmade sig oss. Vi avbröt simtagen och trampade vatten medan ekan passerade. I ekan satt ett av Sveriges mest kända par: Tage Erlander vid åror och hustru Aina där bak. Tyst och skickligt förde Erlander ekan bort från oss. De hade troligen inte heller lagt märke till oss förrän i sista stund. Vi

utbytte inga artighetsfraser eller hälsningar utan båda parter tycktes lika angelägna om att försvinna in i anonymiteten. Det vill säga statsministerparet och jag. Lasse, som var en ivrig nyhetsjägare, blev alldeles till sig. Det var ju Tage Erlander, landets statsminister! När vi klätt på oss ville han på något sätt genskjuta Erlanders där de gick iland. Då skulle han kunna göra en spontan intervju som säkert skulle hamna på "ettan", första sidan, på tid-

ningen. Att skriva något som hamnade på ettan var alltid en fjäder i hatten för en journalist, då som nu. Jag lyckades avstyra det projektet. Paret Erlander var säkert vid Hedsjön för att uppleva tystnaden och få vara ensamma i lugn och ro en stund. Då skulle inte vi störa dem, tyckte jag. Kändisjournalistiken fick vänta. Tage Erlander var Sveriges statsminister mellan oktober 1946 och oktober 1969, ett svårslaget rekord!

LENNART CEDERGRÉN

500 års-resan fortsatte hela sommaren

- och den avslutas på nyårsafton i Åkers styckebruk

Här är några nedslag ur sommarens uppmärksammande av jubileet som pågår hela året i Strängnäs kommun. Ett jubileum, många olika idéer. Här är nedslag i Stallarholmen, Mariefred och Åkers hembygdsföreningar.

Gustav Vasas gårdar i Stallarholmen

Inför sommaren 2023 skapade Stallarholmens Hembygdsförening en utställning med tema "Gustav Vasas gårdar". Gustav Vasa ägde ett flertal gårdar i trakten, dels personligen genom släkt/arv, dels efter reduktionen (Västerås Riksdag 1527) då kyrkans ägor övergick till staten. Gustav Vasa och hans familj vistades dessutom på tex Räfsnäs Kungsgård och Tynnelsö Slott.

Projektet utmynnade i en skärmställning med information om gårdarna i ett 500-års-perspektiv. Från dåtid till nutid och mot framtid.

Utställningen innehöll även en presentation av kläder från olika epoker och yrkesgrupper. En kappsläde, som i många år har stått på en av gårdarna, fanns också till beskådande. Det har funnits en myt om att det var kungens egen släde, som han for runt mellan ägora i.

Efter expertutlåtande är släden dock från slutet av 1700-talet men lite roligt var det att kunna visa upp den tillsammans med Gustav Vasa.

Besökarna fick även veta en del om Sjöfarten i Mälaren genom tiderna och Stallarholmskolans åk 3 kunde visa vad de arbetat med under detta jubileumsår.

15 juli var det en välbesökt Hembygdsdag. Förutom utställningen, äldre föremål och fordon, smedja och annat hantverk m m bjöds det på kolbullar stekta på en militär kokvagn anno 1917. Dessutom hade Gustav Vasa vaknat till liv och vandrade hela dagen runt bland sina "undersåtar".

Vi avslutade sommarprojektet med ett uppskattat gårdsbesök på Herresta, som var en av Gustav Vasas gårdar för 500 år sedan.

Det blev en intressant och trevlig sommar med många berikande samtal runt kaffeborden med både ortsbör och andra, som hittade till vår Hembygds gård vid Toresund Kyrka.

EVA LUNDBERG GUSTAVSSON

I Mariefred erbjöds ett program för olika smaker

I Mariefred har hembygdsföreningen under sommaren valt att bjuda in till stadsvandring, teater och temautställning. Dessutom har ju ett staket med bilder ut Sveriges historia invigds runt Vårdshuset. Där finns naturligtvis Callanderska gården med.

Teaterföreställningen

om Gustav Vasas tid i Mariefred. I den vackra trädgården i Callanderska gården funderar Gustav på hur han ska bli rik och älskad av folket. Mellan caféborden vandrar han oroligt omkring och funderar högt. Han möter

en gammal biskop, en flink spökskrivare, en villrådig munk, en stackars mormor och små, sjuka barn som behöver klostrets läkande örter. Men nu ska klostret rivas. Två vålnader dyker upp mellan träden, och en besökare från nutiden. Hur ska det gå? Teater på Callanderska gården i augusti 2023.

Stadsvandring i Mariefred

till nio historiska platser. Deltagarna vandrar runt mellan olika historiskt viktiga platser där guiderna står utplacerade och tar emot er. En typ av stadsvandring där besökarna tar sig runt i egen takt, i den ordning de vill. En karta för vandringen producerades på detta upptåg.

Utställning om klostret Monasterium, Pax Mariae

Klostret har givit staden sitt namn. Klostret innehades av kartusianermunkar och var de sista som etablerades i Sverige innan reformationen. Det var också ett av de första som indrogs genom att Gustav Vasa gjorde arvsrättsliga anspråk på godset.

ANNICA WESTLING

Vasas kanoner och krut

Femhundra år sedan Gustav Ericsson Vasa utsågs till kung - och det i Strängnäs! Vad kan vi i Åkers hembygdsförening göra för att uppmärksamma detta? Det behövdes inga längre funderingar, här i Åker finns/fanns ju två stora företag som kom till på initiativ av Vasarna Gustav I och sonen hertig Carl. Två företag som under femhundra år haft viktiga roller för Sverige men också för omvärlden - Åkers Krutbruk och Åkers Styckebruk.

Tankar kring Krutbruket

Krutbruket som anlades på initiativ av Gustav Vasa och på hans egen mark vid Forssa i Åker, och Styckebruket som hans son, hertig Carl sedermera kung Carl IX, lät starta. Styckebrukets historia och produktion finns sedan länge att se på hembygdsföreningens museum medan Krutbrukets historia bara var några skärmar med foton. Krutbruket var ju en arbetsplats där mycket hölls hemligt. Hur såg det ut på området var något av det som av säkerhetsskäl behövde hållas hemligt. Därmed blev det tyst även om mycket annat och som i sin tur innebar att man inte ville eller kunde visa så mycket, i alla fall inte om den modernare produktionen. Men även krutbrukets äldre historia lyste med sin frånvaro på museet.

Nu, år 2023, var produktionen av krut ett avslutat kapitel. Det sista i krutväg som tillverkades var kompositkrut till katapultstolarna på flygvapnets flygplan. Denna tillverkning upphörde 2003. Med början under 1980-talet fram till 2016 var den viktigaste inriktning tillverkning av skydd för personer och för olika slags fordon och idag är företaget ett fastighetsbolag som förvaltar alla byggnader och mark som tillhört bruket.

Krutet lyfts fram i ljuset

Således var det Åkers Krutbruk som skulle presenteras med en riktigt bra utställning nu när Gustav Vasa skulle uppmärksammas. Dessa tankar kom upp redan för flera år sedan och tur var väl det, för nu måste historien letas

fram. Huvuddelen av brukets eget arkiv hade förstörts vid en brand 1879 så det gällde att hitta andra källor. På Krigsarkivet fanns en del, främst då efter 1890, i Sörmlandsbygden hade ingenjören Erwin Engel på 1930-talet skrivit en kortare berättelse om brukets historia och så fanns några olika skrifter med berättelser om folket vid bruket och enstaka händelser. Efterhand växte underlaget genom många tidningsartiklar, brottstycken ur böcker och handlingar som det visade sig att enskilda hade. Men från 1600-talet och fram till staten helt tog över 1889 fanns inledningsvis inte mycket. Dock hade en privatperson ägnat mycket tid att studera Anthoni Bruins brevväxling med bland annat Axel Oxenstierna under en period av 1600-talet. Bruin var den som under cirka 30 år hade kontraktet att tillverka svartkrut. En annan källa visade sig vara Åkers Styckebruks gamla arkiv. Här fanns en hel del handlingar, de flesta dock av mer privat karaktär, som i slutet av 1800-talet hade lämnats till Styckebrukets dåvarande ägare Augusta Hägerflycht med önskan att hon skulle omhänderta och spara handlingarna. Detta gjorde hon och idag finns de sparade i Åkers Styckebruks äldre arkiv.

Utställning och bok

Till slut hade vi så pass mycket kunskap att det blev både en utställning och en bok. Boken *Åkers Krutbruk 1552-2022* berättar brukets nästan femhundraåriga historia från vattenhjulet som drev ett antal krutstampar i Räckstaån till dagens företag, Åkers Krutbruk Fastigheter AB. Naturligtvis får du i boken lära dig göra svartkrut men också en bild över alla de många byggnader som fanns här och vad de användes till.

Utställningen blev klar lagom till vi firade vårt museets dag i slutet av maj 2023. Då öppnade även Åkers Sweden upp portarna så besökarna kunde se dagens gjuteri med valsproduktion. Många andra aktiviteter var också igång som veteranbilar, smeder och olika lekar för barnen. Kanske var det 2 500 besökare den dagen även om alla inte

gick in i museet, men all mat och fika tog i alla fall slut, trots att ICA besöktes flera gånger för påfyllning.

Det man allmänt kan säga om utställningen är att den är annorlunda - annorlunda i jämförelse med de övriga 300 m² som museet omfattar. Att så är fallet beror på den hjälp vi fått från Sörmlands museum genom Ingegerd Wachtmeister och Catarina Turén. Deras kunskaper och idéer om utformningen har gjort denna utställning lite unik för vad en hembygdsförening brukar kunna visa upp och den har verkligen uppskattats av våra besökare.

Utställningen beskriver vattendragens betydelse för var ett bruk hamnade och här finns ett recept, som hämtat ur en kokbok, på hur du kokar ihop ditt egna svartkrut. Men tyngdpunkten ligger på 1900-talet och livet vid och kring bruket. Många foton och citat från de som var med ger liv och spänning åt utställningen. Men också arbetsplatsen som sådan lyfts fram. Här visas olika krutsorter och att det vid Åkers Krutbruk tillverkats senapsgas.

Nu är museet stängt för säsongen. Boken om Krutbrukets historia finns att köpa på Blomsterbruket (blomsteraffären vid Krutbruket). Den kan även beställas via info@akershembygd.se. Boken kostar 150 kronor.

PEHR BENGTTSSON

Vilken oreda det blev!

Hembygdsföreningarnas verksamhetsområden är oftast en eller ett par socknar, i undantagsfall tre, vars namn ingår i föreningsnamnet. Vid beställning av skyltar till föreningarna har tyvärr skyltmakarna kastat om bokstäverna. Vi ber därför läsarna om hjälp. Bland inlämnade svar lottas ut trisslotter. Maila in ditt svar till dymlingen@live.se

STAVLÄRAS-NIKET
HEMBYGDSFÖRENING

SÅRERÖKTES
HEMBYGDSFÖRENING

SYKEHUR-BRENA
HEMBYGDSFÖRENING

SLÖLAME
HEMBYGDSFÖRENING

JÖVKBRISK
HEMBYGDSFÖRENING

FARMEDIRSE
HEMBYGDSFÖRENING

KNYPIGSÖN
HEMBYGDSFÖRENING

NJURBÖLAND
HEMBYGDSFÖRENING

MOSTTAGIT
HEMBYGDSFÖRENING

BRAGUNEST
HEMBYGDSFÖRENING

KVISSGULD-PELO
HEMBYGDSFÖRENING

RÖSPE-ÖTOAST
HEMBYGDSFÖRENING

GLASMÖPINKSTENRO
HEMBYGDSFÖRENING

RÄGHAVDNAS
HEMBYGDSFÖRENING

GRYTBESTA
HEMBYGDSFÖRENING

LÄNTAHUS
HEMBYGDSFÖRENING

6 juni

Det var inte helt självklart att Sverige skulle ha en Nationaldag. Fanns ingen större anledning att fira nationen, men eftersom både Danmark hade en, den 5 juni, och Norge hade en, den 17 maj, så skulle det väl vara på sin plats att också Sverige fick en!

Från Svenska flaggans dag till nationaldag

Enligt historieforskaren Dick Harrison, är 6 juni illa vald som nationaldag. Han menar att det fanns just inget att fira för Sverige just denna dag. Regeringsformen 1809 och valet av Gustav Vasa är ganska okänt för de flesta. Finns ju en hel del andra länder som har mycket mer att fira som nation. Historieforskaren anser att det är bristen på nationella trauman som saknas för svenskarna.

Gustafsdagen på Skansen

Intressant är att Skansens grundare, Artur Hazelius, skrev i sin årsberättelse 1893; "Såsom de fosterländska minnernas högtidsdag har på Skansen införts den 6 juni, Gustafsdagen, vilken där

firats och hädanefter kommer att firas såsom svensk nationaldag".

Det var många diskussioner fram och tillbaka innan man enades om den 6 juni. Då fann man en anledning som hette duga och det var denna dag 1523, vid riksmötet i Strängnäs, som Gustav Vasa valdes till svensk kung. I och med detta så upplöstes Kalmarunionen med Danmark och Sverige blev självständigt.

Men det var inte förrän 6 juni 1916 som det konstituerades en styrelse, oberoende av politisk färg, för svenska flaggans dag. Först 1983 blev dagen officiellt Sveriges nationaldag och från 2005 en officiell helgdag.

Källa: Dick Harrison, historieforskare
CHRISTEL COMSTEDT JONSSON

På mitt sätt sett

Statistik och pension

Med en fot i kylskåpet och en i bastun borde man uppleva temperaturen som genomsnittligt behaglig. Detta är exempel på att visa eller missvisa förhållanden med statistik. På motsvarande sätt kan man redovisa årets sommar hittills som statistiskt normal - visserligen torr och varm i början men blöt och sval mot slutet. En normal sommar är sällan som genomsnittet, oftast varierande blöt och kall eller torr och varm. Enstaka upplevelser kan å andra sidan påverka minnet av hela sommaren. Det kan vara en midsommarsfest i glada vänners lag eller en härlig båtutflykt med räkor och vin en varm augustikväll. Som pessimist kommer man mest ihåg utflykten som startade i solsken men slutade med flykt hemåt i regn och åska. Det senare återberättas gärna dramatiskt för att få medlidande för en evinnerlig otur.

En resa till "värmen" i Medelhavsländerna gav för många mer än nog. De som under försommaren önskade regn till trädgården ångrar nog alla former av "regndans" när översvämningar på eftersommaren fått trädgårdslanden att bli dammar (regndans verkar på lång sikt?). Trösten är att både grundvatten och odlingar fått påfyllning nu, de senare i överskott.

Förväntningar

Under arbetslivet såg man fram mot pensioneringen. Då skulle man göra allt som man inte hunnit med tidigare. En nybliven pensionär tillfrågades om vad han skulle göra först? "Sätta mig i gungstolen och efter ett tag ska jag

börja gungal!" Så kan det förstås bli men jag vill påpeka några fördelar man har innan pensioneringen som man sedan missar. Då kunde man se fram mot helgens ledighet med allt trevligt att göra, numera är det ingen skillnad på veckodagarna, man måste hämta dagstidningen för att få veta vilken dag det är. Man måste inte heller detaljplanera en resa för just de dagar man får semester. Det kan tyckas vara en fördel att kunna resa valfritt men ger inte samma tryck på att det måste ske. I velighetens namn kanske det inte alls blir av. Man blir också med åren mer omständig, det är inte bara att sticka iväg på äventyr utan noggrann planering.

Tänk även på att som pensionär har man inga möjligheter att löneförhandla och utvecklingssamtal är det inte tal om. Njut av arbetslivet!

Rutiner

När man arbetade hade man dagliga rutiner: Väckarklocka, frukost (lika-dan vardag som helgdag?), till jobbet, lunch, tillbaka till jobbet, hem, någon hemsyssla, middag, TV-tittande och till sist sänggående. Rutinerna efter pensionering kan vara liknande, förutom jobbet, men tidpunkterna mer obestämda, man borde egentligen bara behöva ha timvisare på klockan. På jobbet kände man på sig, eller gjorde sig magen påmind, för till lunch började man bli hungrig. Numera styr hungerkänslorna tiderna för måltider, inte alls så bestämda som förr och behovet av påfyllning är heller inte så stort för man har en hel del lagrat.

Konsult?

Styrka och kondition har aldrig varit mina främsta egenskaper och förväntas inte öka. Även utan ork vet jag hur mycket ska gå till. Jag skulle kunna hjälpa till som konsult eller varför inte lagledare/coach efter årtals tittande på sportprogram. "Där skulle han ha passat medspelaren i djupled så denne blivit fri med målvakten och kunnat göra 1 - 0 till Sverige". Trots att Armand Duplantis vann VM i stavhopp så skulle nog jag, som f d kretsmästare i stavhopp, ha några bra tips till honom. Synd bara att jag själv missade dessa under min aktiva tid. Försöker skylla på dåliga banor och en styv stälstav som inte, som dagens stavar, kastar hopparna över ribban. På min tid landade man efter hoppet i en sandgrop, nu på en hög madrass. Vissa ser stavhopp, liksom höjdhopp, som ett onödigt komplicerat sätt att komma upp på en madrass.

Sin kunskap vill man förstås föra vidare till kommande generationer. Vänligt lyssnar de nog på råden, t ex hur man hanterar en rubank eller lie, men följer knappast dessa för nu finns modernare grejer. Jag tar dock gärna emot hjälp från barn och barnbarn när det gäller dator och mobil. Även om man vet hur rubank och lie fungerar så är det inte som att hantera moderna redskap.

Statistik för hur man förväntas lära sig som pensionär?

GÖRAN DAHLBERG

Begränsad eftersändning.
Vid definitiv eftersändning återsänds
försändelsen med nya adressen på baksidan

Avsändare: Linderoths tryckeri
Box 144, 643 22 Vingåker

Returadress: Södermanlands hembygdsförbund
Tolagsgatan 6, 611 31 Nyköping

Missa inte vinterns kurser och träffar

Besiktningsskonferens för föreningshus

Söndagen den 12 november går vår exklusiva besiktningsskonferens av stapeln. Tillsammans med Bygdegårdsdistriktet ser vi över momenten för att hålla våra hus i bra skick och minska riskerna för skador och stora kostnader. Vadsbro-Blacksta föreningsgård, ca kl 9.30-15.30. Se mer information på hemsidan.

Höstmöte

Lördagen den 18 november i Näshulta kommunalhus. Anmälan senast den 7 november. Kaffe serveras från 9.30

- Kl 10.00 **Utforska platsen**, tidigare Bygdeband. Nu en del av Hembygd.se. Vad är det och vad skulle det kunna vara? Vi gör en kort resa i det befintliga materialet.
- Kl 10.30 **Dymlingens framtid**. Se sid 2 i Dymlingen.
- Kl 11.15 **Höstmöte** Vi fastställer tillsammans förbundets verksamhetsplan och budget för 2024. Ett nytt Hedersdiplom fastställs.
- Kl 12.00 **Lunch** serveras.

Vad får jag berätta om dig?

Om GDPR och immateriella rättigheter i praktiken.

Tisdagen den **23 januari** kl 9.30-15.30 på Sörmlands museum.

Dagen inkluderar ett panelsamtal om **Etik och personuppgifter**, en föreläsning om **Riksarkivets nya föreskrift om GDPR** och en workshop; **Upphovsrätt i praktiken**. Medverkande under dagen är representanter från Riksarkivet, Stockholms stadsmuseum, Sveriges museum om förintelsen och Sörmlands museum.

Vårt mål med dagen är att deltagarna ska gå därifrån bättre rustade att möta de utmaningar samlings och dokumentationsarbete innebär.

Anmälan öppnar den 20 november och sista anmälningssdag är den 12 januari. Deltagaravgiften faktureras i efterhand.

Kulturarvsforum är ett samarbete mellan Sörmlands museum, Arkiv Sörmland och Södermanlands hembygdsförbund.

Dags att utforska platsen tillsammans

För att utveckla de sörmländska hembygdsföreningarnas användande av det som tidigare hette Bygdeband välkomnar vi nu till en användarträff med fokus på Utforska platsen.

Den 15 nov, kl 10-12 på Studieförbundet Vuxenskolan, Drottninggatan 2 i Flen

Vid träffen går vi igenom läget för användarna i Utforska platsen. Era planer, utmaningar och behov. Vad skulle vi behöva jobba vidare med tillsammans? Hur kan vi hjälpa varandra?

Anmäl ditt deltagande senast den 12 november till jennie.fornedal@regionsormland.se
I samarbete med Studieförbundet Vuxenskolan